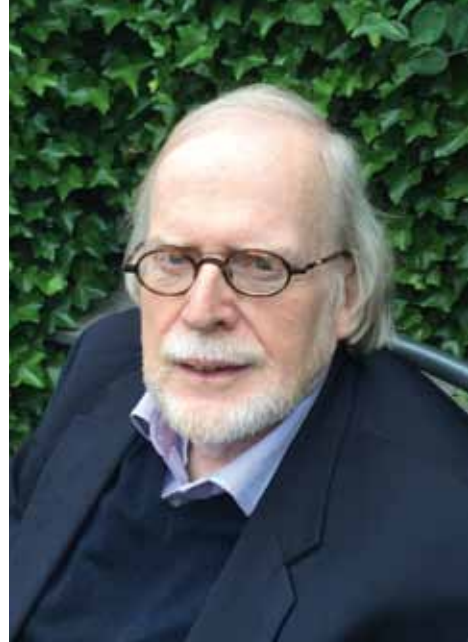

Wijnand Mijnhardt

Wijnand Mijnhardt is hoogleraar in de geschiedenis na de middeleeuwen, in het bijzonder die van de cultuur-, mentaliteits- en ideeëngeschiedenis. Hij is gespecialiseerd in de cultuurgeschiedenis van 1650 tot 1850. De laatste jaren gaat zijn aandacht vooral uit naar de intellectuele geschiedenis van verlichting en romantiek, de wetenschapsgeschiedenis en de geschiedenis van de culturele en wetenschappelijke infrastructuur.

Ben Vriesema
is hoofdredacteur
van Kleio.

Welk nut heeft geschiedenis volgens u?

Het veranderende heden dwingt je steeds weer nieuwe vragen aan het verleden te stellen. Dankzij die zich steeds wijzigende interpretatie van het verleden verandert ook je beeld van de toekomst. Alleen al om die reden is onze historische kennis niet absoluut. Geschiedenis biedt daarom maar zelden steun bij concreet (politiek) handelen en maakt je niet, zoals de Zwitserse historicus Jacob Burckhardt al heeft vastgesteld, 'klug fur ein andermal' maar op zijn best 'weise fur immer'. Dat soort wijsheid is echter wel onmisbaar voor een leefbare samenleving.

Rechts: Stanley Kubrick op de set van Barry Lyndon, met rechts hoofdrolspeler Ryan O'Neal.
Onder: Koorn Moole Buiten Den Lijtsen Dam, Jacob Elias la Fargue, 1756.

Welke historische film heeft de meeste indruk op u gemaakt?

Barry Lyndon van Stanley Kubrick. Historische film is een problematisch genre dat eigenlijk nooit kan deugen. Een verfilming van William Thackerays gelijknamige avonturenroman zonder pretenties deed dan ook het ergste vrezen. Dankzij Kubricks minutieuze analyse van de sociale geschiedenis, van de intellectuele geschiedenis, van de geschiedenis van het dagelijks leven en tot leven gebracht met zijn filmisch talent werd het een briljant epos dat in drie uur film meer vertelt over het Europa van de achttiende eeuw dan tientallen knappe studies.

Als u morgen een historische documentaire zou mogen maken, waarover zou die dan gaan?

Een documentaire over de trekschuit. In de herinnering is die het toonbeeld van traagheid en stagnatie, maar in werkelijkheid een briljante uitvinding die het politieke, culturele en sociale leven van de Nederlandse Republiek heeft gedynamiseerd.

Kunt u zich nog veel herinneren van de geschiedenislessen op de lagere en middelbare school?

Het geschiedenisonderwijs op lagere en middelbare school heeft voor mij persoonlijk heel weinig betekend. Ik werd onderworpen aan schema's vol feitjes, rijtjes en begrippen; nuttig, maar zonder enige verbindende gedachte. Het treurige onderwijstekort heeft me wel aan het lezen gebracht en op die manier is dat onderwijs van de weeromstuit toch weer van groot belang geweest.

Hoe vindt u dat geschiedenisonderwijs aan een middelbare school moet worden gedoceerd?

Geschiedenisonderwijs, of het nu op school of op de universiteit plaatsvindt, kan nog steeds worden samengevat als het leren lezen van teksten en het nadenken, spreken en schrijven erover. Kortom: grammatica, logica en retorica. In samenhang met de bij de andere vragen besproken voorschriften heb je de kern te pakken. Of het onderwijs in canons plaatsvindt of in tien tijdvakken is daaraan ondergeschikt.

Welke historische persoon spreekt u het meest aan?

Friedrich Schiller wegens zijn optimistische kijk op het nut van (wereld) geschiedenis en zijn schitterende verbeelding van de Nederlandse Opstand – op muziek gezet door Verdi in Don Carlos. Beide zijn een effectief medicijn tegen het cynisme dat vele historici vandaag als 'kritische zin' verkopen.

Wat is de meest recente 'historische sensatie' die u heeft gehad?

Een tocht langs de honderden landgoederen in Estland en Letland te midden van vaak nog met de hand bewerkte korenvelden verplaatste me direct naar de vroegmoderne tijd toen het Balticum als graanschuur van Europa diende met alle sociale en politieke gevolgen van dien.

Wat is volgens u het belangrijkste in het geschiedenisonderwijs?

Van oudsher is natievorming de raison d'être bij uitstek van het geschiedenisonderwijs geweest. Dat blijft nog wel even zo, maar wat de historicus vooral kan, is het leggen van de grotere verbanden. Het aanleren van het leggen van die grotere verbanden is misschien wel de voornaamste taak van het historisch onderwijs.

Denkt u dat de historische canon nut heeft voor het geschiedenisonderwijs?

De canon heeft intrinsiek geen enkele betekenis. Het is een gemakzuchtig ordeningsprincipe dat mogelijk wel functioneert voor kleine eenheden als de canon van Baarn of Bunschoten, maar het zicht ontnemt op wat geschiedenis echt te bieden heeft.

Welke historische studie of welke historische roman maakte de meeste indruk op u?

Meaning and Understanding in the History of Ideas van de Britse historicus Quentin Skinner. Die studie heeft me al heel vroeg duidelijk gemaakt dat we het verleden nooit op eigen termen zullen kunnen begrijpen, al moeten we dat wel blijven proberen. We zullen dat verleden echter permanent naar onze hedendaagse inzichten blijven vormen.

Wat is voor u een belangrijke lieu de mémoire?

De Menenpoort in Ieper. Die symboliseert voor mij de echte breuk in de Europese geschiedenis.

Foto: Michiel Verbeek.

Welke historische periode spreekt u het meest aan?

Europese geschiedenis tot 1914. Voor mij is de Eerste Wereldoorlog door de massaliteit en het wereldomvattende karakter van het geweld een echte breuklijn in de geschiedenis. Menselijke wreedheid en hebzucht zijn van alle tijden, maar de hulpmiddelen die de mens sinds die tijd ten dienste staan, zijn verrekend en beschamend. Tot 1914 hadden wetenschappelijke en industriële revolutie weliswaar grote offers geëist maar tegelijk de grondslag gelegd voor enorme materiële welvaart. Ze leverden nu ook de middelen voor de vernietiging van grote gemeenschappen.

Boven: Britse tank op 5th Avenue in New York, ter promotie van de verkoop van oorlogsobligaties, ca. 1917. Library of Congress.

Wat is uw dierbaarste bezit dat ook historische waarde heeft?

De vergelijkende studie van de wereldgodsdiensten van Bernard Picart en Jean Frederic Bernard in zeven foliodelen en met 450 platen, gepubliceerd tussen 1723-1743. Ze concludeerden daarin dat alle godsdiensten principieel gelijkwaardig waren en alle evenveel respect verdienden. Ze transformeerden zo 'geloof' van een eeuwige door God zelf gegarandeerde waarheid in 'religie', dat wil zeggen een complex gewoonten en gebruiken die per volk en tijdvak konden verschillen. Tolerantie was daarmee niet alleen gerechtvaardigd maar ook geboden. ■

